

konsekvenser for Andersens fremstilling. Der laves ikke nogen analyse af myternes semantiske indhold, eller det, de forekom at sanktionere, der præsenteres ingen kontekst, der forklarer, hvorfor bestemte problemer pressede sig på og fik mytologiske 'svar', der henvises ikke til noget historisk forskningskompleks; læseren sidder så tilbage uden nogen dokumentation for det, der i bogens indledning lanceres som 'banebrydende' nye indsigter i nazismens mytologi.

Med et mere reflekteret begreb om mytologier havde bogen om nazimytterne kunnet give os en række meget interessante svar på, hvorfor de mytologiske komponenter virkede. Den heftige modernitetskritik, 1920'ernes radikalkonservative revolution i Tyskland og de generelle bestræbelser på at finde nogen form for dynastisk legitimitet og ufravigelige nationale forbindelseslinjer bagud i historien, fra før verden gik af lave, er en kontekst, der falder helt ud af Dan H. Andersens jagt på irrationalitet i Weimar-tiden. Sådan et tværsnit over den historiske situation kunne ligesom i Matthias Eidenbenz' fremragende undersøgelse af *Blut und Boden* have forklaret, hvorfor så mange rationaler opstod lukkede for kritik. Her var der nemlig tale om en metaforik, der for nazismen var meningsgivende og tilbød både arbejdsro og handletvang som bærer af en historiefilosofisk mission.

Ved ikke at kontekstualisere nazismen efterlader Dan H. Andersen os

derimod med nazimytter som nogle historiske eksempler på menneskelig dårskab, der kan udpeges og flyttes uforandret rundt omkring i historien. Trods en mængde uvedkendte påstande bogen igennem om et slægtskab, forbliver det nu uklart, hvorfor nazismens mytologiske univers egentlig er forbundet med new age, studentermarxisme eller nutidig islamisme. Spørgsmålet er, om sådanne vidt forskellige historiske forløb og konnotationer virkelig hænger sammen, fordi de er fælles om at bruge ritualer, symboler og billeder? Eller måske indgår retoriske udtryk snarere i de fleste af vores intellektuelle produkter. Med den slags abstrakte sammenligninger bliver det vist ikke nemmere for os at begribe radikale fænomener. Men tilbage må dog stå, at Dan H. Andersen har været på sporet af et virkeligt interessant emne.

Casper Hartmann Dam

At tænke med Heidegger

Thomas Schwarz Wentzer & Peter Aaboe Sørensen (red.): *Heidegger i relief – perspektiver på Væren og tid*, Klim 2008, 187 s., 249 kr.

K.E. Løgstrup: *Martin Heidegger*, Klim 2008, 136 s., 179 kr.

To bøger om den tyske filosof Martin Heidegger er i 2008 udkommet på det århusianske forlag Klim. Det drejer sig for det første om antologien

Heidegger i relief, redigeret af Thomas Schwarz Wentzer og Peter Aaboe Sørensen, der rummer i alt ni, forskningsbaserede, bud på problematikker, der ligger i Heideggers filosofi. For det andet K.E. Løgstrups lille Heidegger-monografi fra 1950, der indleder og er en appetitvækker på udgivelsesrækken Løgstrup Biblioteket, Klims nye store filosofisatsning.

Hovedtanken bag *Heidegger i relief* er at gøre op med en helt særlig forestilling om filosofi, som også Heideggers tænkning i høj grad er et opgør med; nemlig den opfattelse, at filosofihistorien blot skulle være en slags stige, man kan kaste bort, når man er kravlet op ad den. Det vil sige filosofihistorien som et slags forstadie til de nuværende filosofiske positioner, som alle har overgået de tidligere stadier i indsigt og raffinement. Dette er ifølge Heidegger en fejlagtig opfattelse, som i helt grundlæggende forstand er blind over for historiciteten, nemlig det forhold, at al filosofi rummer et verdens- og menneskesyn, dvs. er konkrete livserfaringer, der til hver en tid kan danne afsæt for ny erfaring og ny tænkning. De filosofiske klassikere bliver således ved med at være aktuelle, idet de bliver ved med at påkalde sig opmærksomhed, kræver nye fortolkninger og som vi derfor må indgå i en uafsluttet dialog med. Dette gælder i helt særlig grad for Heideggers egen tænkning, der igen og igen etablerer en sådan fælles forståelsehorisont og viser tænkningens grundlæggende åbenhed og væren undervejs.

Kun på denne måde kan man tage filosofien og de filosofiske problemstillinger alvorligt, således også de centrale dele af Heideggers tænkning, der her udfoldes, diskuteres, åbnes yderligere og sættes i relief.

De fleste af bidragene stammer fra et seminar, der blev afholdt på Aarhus Universitet i foråret 2007 i forbindelse med udgivelsen af den danske oversættelse af *Væren og tid*. Alle bidrag er karakteriseret ved – på forskellig vis – at vove denne dialog med Heideggers tænkning, og niveauet er højt. Det er formidling af høj karat, når Nordeuropas bedste Heideggerforskere formår at fremlægge deres viden på en så klar, inspirerende og tankevækkende måde, Bogen burde fortjene udbredelse uden for akademiske kredse, men får det nok næppe. Dertil er niveauet for højt. Et bidrag fortjener efter min mening særlig opmærksomhed som antologiens mest interessante, såfremt man tager afsæt i fordringen om at gå i dialog med og arbejde videre på den heideggerske tankebygning. Kasper Lysemoses for- søg på i forlængelse af Hans Jonas og Hans Blumenberg at udsætte *Væren og tid* for en gnostisk læsning rummer for mig at se den væsentligste problematik i Heideggers tænkning overhovedet. Heideggers eksistentialanalytik er *gnosis*, er forførelse; den kan derfor basalt set ikke tilegnes ved hjælp af en analytisk og teoretisk forståelse, som når man sædvanligvis tilegner sig kompliceret filosofisk teori. Den skal derimod erkendes og tilegnes som

den indlysende indsigt, man egentlig altid allerede har vidst og været i besiddelse af i sit indre. Meddelelsen, sandheden, kan i sagens natur derfor kun bibringes læseren ved hjælp af denne indirekte narrative – gnostiske – struktur, hvilket jo allerede Kierkegaard havde set. Måske var Heidegger faktisk i langt højere grad præget af Kierkegaard end forskningen sædvanligvis antager. Filosofien er simpelthen fanget i det gnostiske paradoks og må derfor betjene sig af den indirekte meddelelses form. Det er skarpt, modigt og dristigt set af Lysemose, idet konsekvensen af denne læsning på én og samme tid bliver et opgør med og et forsvar for værenstænkningen. Og kun i lyset af denne paradoksalitet kan værenstænkningen tages alvorligt.

Nye Heidegger-læsere og andre, der savner en mere tro indføring i Heideggers ret vanskelige tænkning og terminologi, kan derimod passende kaste sig over Løgstrups *Martin Heidegger*, vel nok en af de mest præcise og loyale fremstillinger af Heideggers filosofi. Mange af de begreber og distinktioner, der optræder med en vis selvfølgelighed i *Heidegger i relief* (og forudsætter en del filosofisk forkundskab) forsøger Løgstrup at klarlægge og 'oversætte' til sin egen terminologi, der imidlertid har som sin kerneopgave, at være tro mod den heideggerske. Det sker af og til, at man som læser af *Væren og Tid* må stoppe op og genoverveje ting som:

'Hvad er det nu egentlig den ontologiske differens indbefatter?' og 'hvordan kan man forklare forskellen mellem 'eksistensiel' og 'eksistensial?'. Her tager Løgstrup os i hånden og udlægger vanskelighederne både i enkelte begreber og distinktioner samt værkets komplicerede arkitektoniske struktur.

Begge bøger står som vidnesbyrd om, at Martin Heidegger var det 20. århundredes største filosof, i hvert fald målt på den kolossale indflydelse hans tanker har haft på den kontinentale og amerikanske tænkning, ja på stort set al humanvidenskab lige siden.

Rikke Louise Peters

Værket og væren

Martin Heidegger: Sprog og hjemstavn. Udgivet af Klaus Gjørup og Richard Purkarthofer, forord af Dorte Jørgensen og fotografier af Søren Lose. Skive: Buchwerk 2008, 95 s., 200 kr.

Lad det være sagt med det samme: *Sprog og Hjemstavn* fra det lille forlag buchwerk er mere end blot en bogudgivelse. Det er et lille kunstværk og fortjener at blive oplevet, sanset som sådant. Man kan endda vove betegnelsen *gesamtkunstværk*, idet det både rummer tekst i form af filosofiske refleksioner samt digtning og fotografier, smukt komponeret til en helhed, der netop skal opleves i sin helhed.